χωριάτη καὶ περάσαμε μπροστὰ ἀπ' ὅλους τοὺς ἄντρας. Ἄξαφνα τὸν ἄκουσα νὰ ξεφωνίζῃ:

— Νάτος!... Αὐτὸς εἶνε!...

Κύτταξα τὸ στρατιώτη ποὺ μοῦδειχνε. Ἦταν ὁ Ζαμπυλόν. Μόλις εἶδε τὸ χωριάτη, χλώμιασε ἀμέσως κ' ἔγινε σὰν λείψανο! Τὸν πῆρα μακρυὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους στρατιῶτες καὶ τὸν ἀνέκρινα. Ὡμολόγησε τρέμοντας τὴν πρᾶξι του. Τὰ λεπτὰ ὅμως ὁρκιζότανε ὅτι δὲν τὰ ἔχει πειά. Μεταχειρίσθηκα κάθε τρόπο γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ παραδώσῃ τὰ χρήματα, μὰ τοῦ κάκου... Στὸ τέλος τοῦ εἶπα:

— Διέπραξες κλοπὴ ἐν ὥρᾳ πολέμου, ἐνῶ βρισκόμαστε ἀντίκρυ στὸν ἐχθρό. Ἂν δὲν δώσῃς τὰ χρήματα, θὰ τουφεκισθῆς αὔριο τὸ πρωΐ. Σκέψου λοιπὸν καὶ ἀποφάσισε...

Μὰ αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀρνεῖται:

— Δὲν τὰ ἔχω! Δὲν τὰ ἔχω, κύριε συνταγματάρχα. Ὅταν θὰ ψάξετε τὸ πτῶμα μου, θὰ βεβαιωθῆτε κι' ὁ ἴδιος γι' αὐτό!

Ἔπειτα πρόσθεσε, τρέμοντας ὁλόκληρος:

— Ὁ πατέρας μου, συνταγματάρχα μου, τ' ἀδέλφια μου, ὅλη μου ἡ οἰκογένεια, εἶνε τίμιοι ἄνθρωποι! Σᾶς ζητῶ λοιπὸν μιὰ τελευταία χάρι: Ἔτσι κι' ἀλλοιῶς θὰ πεθάνω. Ἡ αὐριανὴ ἐπίθεσις τῶν Πρώσσων θὰ εἶνε τρομερὴ γιὰ μᾶς! Ποιὸς ξέρει πόσοι θὰ ζήσουν! Ναί.. Θὰ πεθάνω!... Μὰ ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται νὰ πεθάνω ἔντιμα. Σᾶς ζητῶ λοιπὸν μιὰ τελευταία χάρι... Μὴ μὲ τουφεκίσετε. Κανεὶς ἄλλος, ἐκτὸς ἀπὸ σᾶς καὶ τὸ χωριάτη, δὲν ξέρει ὅτι ἔκλεψα! Ἀφῆστε με νὰ πεθάνω, ἀφῆστε με νὰ σκοτωθῶ πολεμώντας γιὰ τὴν πατρίδα μας! Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ πεθάνω ἔντιμα καὶ ὁ θάνατός μου θὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα στοὺς ἄλλους... Ναί! Σᾶς ὁρκίζομαι στὸ γέρο πατέρα μου, στ' ἀδέλφια μου, στὴ μητέρα μου ποὺ εἶνε πεθαμένη, ὅτι θὰ πεθάνω... θὰ σκοτωθῶ γιὰ τὴν πατρίδα μου!

Σηκώθηκα ἀπάνω, τὸν πλησίασα καὶ τὸν κύτταξα κατάματα. Τὸ βλέμμα του, ὁ τόνος τῆς φωνῆς του, ἐπρόδιδαν ἕναν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἦταν σταθερὰ ἀποφασισμένος νὰ τηρήσῃ τὸ λόγο του.

— Καλά, τοῦ εἶπα. Ἀναστέλλω πρὸς τὸ παρὸν τὴ θανατική σου ἐκτέλεσι. Πρέπει ὅμως ὁπωσδήποτε νὰ πεθάνῃς!... Φρόντισε λοιπὸν νὰ σκοτωθῆς στὴ μάχη. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ σοῦ μείνῃ τοὐλάχιστον ἡ τιμή, ὅτι ἔπεσες γιὰ τὴν πατρίδα σου!...

Ὅλη τὴ νύχτα ὁ Ζαμπυλὸν δὲν κοιμήθηκε. Ἔμεινε καθισμένος μπρὸς σ' ἕνα τραπέζι μὲ τὸ κεφάλι ριχμένο κάτω, βυθισμένος σὲ σκέψεις...

***

Τὴν ἄλλη μέρα, κατὰ τὰ χαράματα, οἱ Πρῶσσοι ἐπετέθησαν ἀφνιδιαστικὰ ἐναντίον τῶν προφυλακῶν μας. Ἡ θέσις μας ἦταν ἀπελπιστική. Ὅλοι μας εἴμαστε καταδικασμένοι νὰ πεθάνουμε!.. Σὲ λίγην ὥρα ὁ κάμπος εἶχε γεμίσει ἀπὸ πτώματα...

Ἄξαφνα, μέσα στὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή, εἶδα τὸ Ζαμπυλὸν νὰ ὁρμᾷ ἔμπρος καὶ νὰ χάνεται μέσα σ' ἕνα σύννεφο καπνοῦ. Κι' ἀμέσως τὸν ἐμιμήθησαν δυό, τρεῖς, κι' ἄλλοι πολλοί...

Ἡ μάχη ἐξακολουθοῦσε λυσσαλέα...

Ἀνάμεσα στοὺς καπνοὺς καὶ τοὺς κρότους τῶν κανονιῶν, ἔβλεπα τὸ Ζαμπυλὸν νὰ πολεμᾷ σὰν λιοντάρι. Ἡ σφαῖρες ἐβοΰζαν τριγύρω μας, ἡ ὀβίδες τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἔκαναν θραῦσι... Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες μου καὶ τοὺς ἀξιωματικούς μου εἶχαν σκοτωθῆ. Ὡστόσο, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ αἱματηρότατη μάχη, ἀναγκαστήκαμε νὰ ὑποχωρήσουμε.

Τὸ βράδυ, ὁ Ζαμπυλὸν ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε. Ἦταν καταματωμένος, καταπληγωμένος!... Μόλις μὲ εἶδε, ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰν μωρὸ παιδί καί, δείχνοντας τὰ ματωμένα καὶ μπαρουτοκαπνισμένα ροῦχα του, μοῦ εἶπε:

— Συνταγματάρχα μου, δὲν κατώρθωσα ἀκόμα νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσί μου!... Προσπάθησα μὲ κάθε τρόπο νὰ σκοτωθῶ, ὥρμησα σὰν τρελλὸς μέσα στὴ φωτιὰ τῆς μάχης, μά, ὅπως βλέπετε, εἶμαι ζωντανὸς ἀκόμα! Δῶστε μου, σᾶς παρακαλῶ, μιὰ μικρὴ προθεσμία γιὰ νὰ μπορέσω νὰ φανῶ συνεπὴς στὸ λόγο μου...

Ἦταν τόσο ὡραῖος, τόσο μεγαλοπρεπὴς καθὼς τἄλεγε αὐτὰ τὰ λόγια, ὥστε δὲν μπόρεσα νὰ συγκρατήσω τὸ θαυμασμό μου πρὸς αὐτὸ τὸ παιδί, ποὺ περιφρονοῦσε μὲ τόση γενναιοψυχία τὸ θάνατο.

Τὸν ἀγκάλιασα καὶ τὸν φίλησα!...

Κοθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου φέρθηκε σὰν ἀληθινὸς ἥρωας. Οἱ ἄλλοι στὸ σύνταγμά του, βλέποντας τὴν ἀδιαφορία του πρὸς τὸ θάνατο, τὸν εἶχαν περάσει γιὰ τρελλό... Ὅπου κίνδυνος, πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ Ζαμπυλόν. Ἔτρεχε παντοῦ περιφρονῶντας τὸ θάνατο... Μὰ κι' ὁ θάνατος, γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ, φαίνεται, τὸν περιφρονοῦσε κι' αὐτός...

Ὁ ἥρωϊσμός του ἔφθασε μέχρι τρέλλας! Σὲ μιὰ μάχη, ἐπέδειξε τέτοια αὐταπάρνησι καὶ αὐτοθυσία, ὥστε παρασημοφορήθηκε ἀμέσως καὶ προβιβάστηκε κατ' ἐκλογὴν στὸ βαθμὸ τοῦ ἐπιλοχίου.

***

Στὸ σημεῖο αὐτό, ὁ συνταγματάρχης σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν ἀφήγησί του.

— Καλά, καὶ τὰ χίλια φράγκα ποὺ εἶχε κλέψει, τί ἔγιναν; ρώτησε κάποιος ἀπὸ τοὺς καλεσμένους του.

— Θὰ σᾶς πῶ ἀμέσως, ἀποκρίθηκε ὁ συνταγματάρχης.

Τὸ μεσημέρι τῆς ἡμέρας ποὺ τοῦ ἀπένειμα ὁ ἴδιος τὸ βαθμὸ τοῦ ἐπιλοχίου ἐμπρὸς σ' ὅλο τὸ σύνταγμα, ὁ Ζαμπυλὸν ἦρθε καὶ μοῦ ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ μονομαχήσῃ μὲ τὸν ἐπιλοχία Πριέ, ἕνα ὕποπτο ὑποκείμενο, ποὺ εἶχε κάνει πολλὲς βρωμοδουλειὲς κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου. Ὁ Πριὲ αὐτός, παίρνοντας στὴν ἀρχὴ διάφορα χρηματικὰ ποσὰ ἀπὸ τὸ Ζαμπυλὸν καὶ ἐκμεταλλευόμενος τὴ δειλία του, κατώρθωνε νὰ τὸν κρατῆ πάντοτε στὶς ὀπισθοφυλακές. Τὴν παραμονὴ τῆς ἐπιθέσεως τῶν Πρώσσων τοῦ εἶχε ζητήσει νὰ τοῦ δώσῃ χίλια φράγκα, μὲ τὴν ἀπειλὴ ὅτι, ἂν δὲν τοῦ οἰκονομοῦσε αὐτὸ τὸ ποσὸν ὥς τὸ βράδυ, θὰ τὸν ἔστελνε τὸ πρωΐ στὴν πρώτη γραμμή. Ὁ Ζαμπυλὸν ἀναγκάστηκε τότε νὰ κλέψῃ γιὰ νὰ ἐξοικονομήσῃ αὐτὰ τὰ χρήματα. Μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε λοιπὸν πόσο μισοῦσε αὐτὸ τὸ ὑποκείμενο, ποὺ τὸν εἶχε σπρώξει τόσο ἀσυνείδητα στὴν ἀτιμία καὶ στὴν καταστροφή.

Ὁ Ζαμπυλὸν ζητοῦσε πάντοτε μιὰ ἀφορμὴ γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῆ καὶ τὴν ἀφορμὴ αὐτὴ τὴν προκάλεσε στὸ τέλος μόνος του.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς προηγουμένης, ὁ Ζαμπυλόν, καθὼς μπῆκε στὸν στρατῶνα, εἶδε πάνω σὲ μιὰ καρέκλα ἕνα πιλήκιο.

— Τίνος εἶνε αὐτό;

— Δικό μου, ἀπάντησε ὁ Πριέ.

— Πάρτο ἀπ' ἐκεῖ! τοῦ εἶπε ὁ Ζαμπυλὸν μὲ τόνο ἐπιτακτικό.

Ὁ Πριὲ δὲ μίλησε. Τοῦ ἔρριξε μόνο ἕνα ἄγριο βλέμμα καὶ μουρμούρισε κάτι ἀνάμεσα στὰ δόντια του.

Ὁ Ζαμπυλὸν τότε, κυττώντας προκλητικὰ τὸν Πριέ, κάθισε ἀπάνω στὸ πιλήκιό του.

Ὁ Πριὲ θεώρησε τὸν ἑαυτό του προσβεβλημένο καὶ τὸν ἐκάλεσε σὲ μονομαχία.

Ἐμονομάχησαν καὶ ὁ Ζαμπυλὸν ἐσκότωσε τὸν Πριέ. Ὥρμησε ἀπάνω του σὰν ταῦρος, ζητῶντας νὰ τὸν διαπράσῃ ὁλόκληρο μὲ τὸ ξίφος του! Τόσο τὸν μισοῦσε!

Τὸ βράδυ ἦρθε, μὲ βρῆκε καὶ μοῦ τὰ διηγήθηκε ὅλα.

— Βλέπετε, συνταγματάρχα μου, ὅτι δὲν μπορῶ, δυστυχῶς, νὰ φανῶ συνεπὴς στὸ λόγο μου, μοῦ εἶπε μὲ τρεμουλιασμένη φωνή. Ὁ θάνατος περιφρονεῖ, φαίνεται, τοὺς ἀνάνδρους καὶ τοὺς τιποτένιους, σὰν κ' ἐμένα, ἀνθρώπους!...

Καί, λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἀναλύθηκε σὲ λυγμούς...

Νά, λοιπόν, γιατί μ' εὐγνωμονεῖ ἔκτοτε ὁ Ζαμπυλὸν καὶ γιατί εἶχε τὸν πόθο ὁ γέρος πατέρας του νὰ μοῦ σφίξῃ τὸ χέρι...»

Ἔμεινε καθισμένος μπρὸς σ' ἕνα τραπέζι, μὲ τὸ κεφάλι ριχμένο κάτω...

ΞΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Ἀπόψε ὁ ἥλιος πλάγιασε στὰ πυκνονέφελά του
κ' αὔριο θάρθῃ ἡ νεροποντὴ· τὸ δειλινό, τὸ βράδυ
μεθαύριο μὲς στ' ἀχνόπαγο ἡ χαραυγὴ ὡς πετράδι·
μέρες καὶ νύχτες βήματα τοῦ χρόνου εἶν' ἐδῶ κάτω.

Στῶν θαλασσῶν καὶ τῶν βοινῶν, διπλοθεμελιωμένων,
τὰ πλάγια ὁ δύσκολος καιρὸς καὶ τώρα θὰ περάσῃ,
στοὺς ἀσημένιους ποταμοὺς, στὰ θλιβερὰ τὰ δάση
σὰν ἅγιο ἕνα ψιθύρισμα νεκρῶν ἀγαπημένων.

Μὰ πάλι πράσινα θὰ βγοῦν στὰ δάση φύλλα πλῆθος.
Τὰ πέλαγα καὶ τὰ βουνὰ γεράματα δὲν ἔχουν,
στὰ ποταμάκια τῶν ἀγρῶν νερὰ καθάρια τρέχουν,
νερὰ βουνίσια ποὺ κυλοῦν στῶν θαλασσῶν τὸ βύθος.

Μὰ ἐγὼ ποὺ καθημερινὰ τρέμω σκυμμένος μπρός μου
περνῶ κι' ὁ ἥλιος ὁ φαιδρὸς δὲ μὲ θερμαίνει τώρα.
Κρύος σὲ λιγο θὰ διαβῶ μὲς στὴ χαρμόσυνη ὥρα
χωρὶς νὰ χάσῃ τίποτε ἡ ὡραία γιορτὴ τοῦ κόσμου.

Μετάφρ. Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

ΛΑΪΚΗ ΣΟΦΙΑ

— Εἶπαν τὸν τρελλὸ τρελλὸ κι' ἀποτρελλάθηκε.

— Εἶπαν τοῦ λωλοῦ φωτιὰ κ' ἔκαψε τὰ ροῦχα του.

— Ὅταν πεθαίνουνε πολλοί, θάνατο μὴ φοβᾶσαι.

— Ἡ Μαροῦ ψωμὶ δὲν εἶχε καὶ χαλβᾶ παζάρευε.

— Ὁ μακρὺς τρώει σῦκα κι' ὁ κοντὸς συκόφυλλα.